

Nec opponi potest secundo. Quod Trid. citat. c. 7. nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id facient obtinerint, que in hac celebratione non videntur servata.

Nam hinc solum sequitur, (dato, quod nihil horum, fuerit praesum) quod talis Parochus negligenter procedens, peccaret mortaliter, quia faceret contra preceptum Ecclesiae, cum dicatur, praecepit, in re gravi & valde periculosa; si tamen interesset matrimonio taliter vagantum, hoc fore validum: Tum, quia ad valorem matrimonii tantum requiritur presentia proprii Parochi, & testium. Tum etiam, quia sola prohibito sum Decreto irritante, non efficit matrimonium invalidum. Unde Pontius adfert lib. 5. de Matrimonio. cap. 14. in fine Declarationem Cardinalium authenticam huius tenoris: Ut Matrimonium contractum servatis solemnitatibus traditis a Concilio cum Sponso vagabundo, qui resiliere, & recedere contendit praeferatu, quod Matrimonium fuitur celebratum, nulla facta sui status inquisitione per Parochum, neque Parochum habuisse licentiam ab Ordinario suo iuxta dispositionem Concilii sess. 24. c. 7. validum sit, & non videri nullum.

Nec terrum, quid valet, si opponatur, quod si Titus ut miles, gaudeat militari vagorum privilegio, debuissest celebrare suum matrimonio contractum coram Parcho bellico, qui in campis & praesidiis solet militibus praefigi.

Nam præterquam, quod tales Parochi dent pro solatio, & facilitate militum, & non necessitate, ita ut teneant ab iisdem Sacramenta petere, ut quotidiana docet experientia; dato tamen, quod talis militaris Parochus foret deputatus vagorum Confessor; non idem tamen est proprius Parochus ad matrimonium, ut accuratè docet, & probat Pontius cap. 14. num. 7. Quia non valet illatio ab uno Sacramento ad aliud, & ita restricta licentia ad Confessionis Sacramentum non videtur restricta ad matrimonium; ut idem deduxit cap. 13. §. 1. num. 6. Deinde Episcopus non potest auferre a Parochio, qui secundum juris dispositionem Parochus est, potestatem assistendi, ita ut assistere non valeat; igitur cum secundum novi juris dispositionem a Cardinalibus explicatum proprius vagorum Parochus sit quis Parochus eius Diocesis, prohibito Episcopi obstante non potest, quo minus eos valide matrimonio conjugente possit.

Nec denique opponi potest quart: Quod ut Parochus censeatur vagorum esse propriis, requiratur, ut hi pro majori anni tempore in Parochia manescant; hi autem contrahentes minore anno tempore morari fuerint in aliena civitate, ut proinde talis civitatis, Parochus non valuerit eorumdem matrimonio assistere.

*Non, inquam, potest opponi. Nam coram Parochio habitacionis domicili potest contrahi, licet parvo tempore quis commoretur. Ratio est, Idem censetur esse Parochus ad conjungendos in matrimonio, atque ad confessiones excipiendas, iuxta Can. Omnis utriusque sexus 12. de Ponit. & remis. Sed ille proprius Parochus habetur ad Sacramentum Confessionis in loco, in quo quis habitat, etiam ad modicum tempus, ergo etiam ad matrimonium. Colliguntur insuper haec resolutio ex Emmanuele Sa. V. Parochus num. 7. ubi haec habet: *De Parochia efficitur quis ratione domicili; quantum ad Penitentiam autem, & Eucaristia; sufficit habitatio per sex menses secundum quodam. At melius alii sufficiere ad Sacramentum illuc habiture, & non posse cummodo ad proprium ire. Ad matrimonium vero sufficit vel modica habitatio. Que verba idem pondus habent, quod inventantur in Aphorismis expurgatis per Magistrum Sacri Palati, nam cum ex eo libro expuncta fuerint per dictum Magistrum, non tantum, qua minus sanam doctrinam illi videbantur continere, sed**

etiam ea, que contra proxim, & stylum Curie assebantur, ut in multis locis passim videare licet, non est credibile, relinquendum, vel prætermisum ab expurgatore; cum ex eo valor matrimonii sapientia pendere posset. Deinde suffraganum Cardinalium Declarations, quas refert Farinacius in Novissimis ad Sess. 24. Conc. Trident. cap. 1. n. 4. Quando matrimonium contrahitur inter duos alienigenas, & a parvo tempore in aliquo loco habitantes, qui tam non sint cogniti, & non sint comprehensi inter vagabundos, proprius eorum Parochus esse intelligitur, in cuius Parochia habitant eo tempore, quo matrimonium contrahunt. Cum igitur presentia proprii Parochi solo Iure novo Tridentino introducta sit, & Congregatio Concilii, que praest declarandis dubitis, que ex Concilio oruntur, declaravit statu esse Parochum, etiam modica habitacionis, sicut Eugenius IV. declaravit pro Sacramento Penitentie, & Eucharistie: oppositio ex hac parte nihil obstat resolutione doctrinæ data.

Quare cum omnia requisita ad legitimum matrimonium in connubiali celebratione Joannis cum Anna concurrent, & argumenta adversa nullatenus obstant, judicandum est pro valore declarati matrimonii pronuntiandum esse, eo vel maximè, quod Joannes ad suam Annam per biennium desertum redierit, cum eaque in partes longinquas perixerit; que presumptio nedum probaret valorem matrimonii, sed & maritatu Joannis erga suam Annam amorem.

QUÆRÒ XIII. Matrimonia contracta sine proclamationibus sunt dicenda clandestina?

XCVI. Resp. negative; dummodo Parochus, & testes admittunt.

Ratio: Illud matrimonium jure censetur clandestinum, & subjacer ponis, quod fit clam, & non coram Ecclesia, cui propriea de eo juridice constare non potest: Sed tale non est matrimonium omissione proclamationibus coram Parochio, & testibus celebratum, ut patet. Ergo.

Nota tamen, quod graviter peccent, qui sine dispensatione, vel legitima causa omissione denuntiationibus contrahunt, cum sit res gravis, & Conc. Trident. strictissimè eas præcipiat. Hinc proclamationem omissionis, merito potest annumerari impedimentis solum impeditibus, de quibus supra.

Quis dispensat in proclamationibus? Vel que est rationalibus causa eas omitendi?

Dico: Dispensat Episcopus, vel ejus Vicarius Generalis. Causæ rationabilis omitendi sunt: 1. Si matrimonio sit inter Magnates, quod nonnisi cum magna deliberatione contrahi solet. 2. Si non sit motus alius impediti, & gravis causa, ac necessitas urgeat accelerationem matrimonii, ad concilium famæ contrahentium. 3. Ob magnam verecundiam eorum, ut si egræ nobilis ducas ignobilem. 4. Si non vanè, sed fundate timetur periculum impedimenti ex aliorum malitia, dummodò nullum aliud impedimentum dirimens adsit: Quæ res a Parochio prius exactè est examinanda.

Quid observandum in proclamationibus?

Dico: Juxta Trid. hæc sunt observanda: 1. Ut fiant in Ecclesia inter Missarum solemnia, si tamen ex causa fierent proprie Ecclesiam, vel in loco publico, modo sit magnus confluxus populi, non esset peccatum. 2. Ut fiant a proprio Parochio, vel alicuius Sacerdotio de ejus licentia. 3. In propria Parochia, & quidem utriusque contrahentis, ut declaravit Congregatio. 4. Tribus diebus festivis, non immediatis, continuis tamen, id est, per nulla festa interpolatis, licet dies feriales intercedant.

Licet post proclamationem statim contrahere?

Affirmo, licet etiam die, si desit metus cuiusvis impedimenti, & adsit rationabilis causa.

Ratio: Quia non extat lex prohibens.

Ratio: Si Matrimonium diu differatur?

Dico: Si non contrahatur intra quatuor menses, declaravit sacra Congregatio denuntiationes esse

re-

repetendas. Immò juxta Rituale Romanum sunt repetenda, (nisi Episcopo alter videatur) si differatur solum per duos menses.

Quare fiant proclamations matrimonii?

Dico: Ut manifestetur impedimenta, si quæ sint inter contrahentes; hinc qui aliquod eorum scit, tenetur post proclamations illud illico denuntiare, eus esse secretum, ut impedita gravia mala, v.g. adulterium, incestum, sacrilegium, &c. Si tamen ex hoc unus contrahentis exponeretur magno periculo infamia, esset ex charitate prius admonitus, ut à tali matrimonio desisteret, si admonitus profutura esse credatur.

Impedimentum raptus.

De Raptu, in quantum est species luxuria agit S. D. 2. 2. q. 154. art. 7. & nos de eo egimus Tr. 5. Ex. 2. Q. 4. num. 35. In presenti autem Raptus discutitur, in quantum dirimit matrimonium. Unde de illo.

QUÆRÒ XIV. Quid est, & quando dirimit?

XCVII. Resp. Raptus in presenti est violenta abducio aliecius feminæ, invita illa, atque etiam ejus parentibus, aut in quorum tutela est, repugnantibus; ad explandam libidinem, aut ad contrahendum matrimonium. Hinc ad raptum, prout est impedimentum dirimus, requiruntur hæc quatuor conditions: 1. Ut adiis violencia. 2. Ut fia libidinis vel matrimonii causa: 3. Ut fia traductio de loco ad locum. 4. Ut persona abducta sit honesta famæ. Quæ conditions si adiini, matrimonium inter raptorem, & raptam est nullum, nisi feminæ prius fuerit parti redditus tutæ, seu in loco tuto collocata, libertati restituta. Ita enim expresso statuit Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. matrim. cap. 6. Ubi etiam in raptorum, & omnes ei consilium vel favorem præbentes, statuuntur peccæ, nimis excommunicatio, & infamia, ac in Clericos depositio.

Ratio: Id siquidem fuit, ut salveret plena libertas in matrimonio, & ut illud non sit coactus.

Quid si puella volens sit abducta, parentes vero sint invitati?

Dico: Licet sit grave peccatum, nimis illa injuria parentibus illata, matrimonium tamen tenet.

Ratio: Quia puella est plene libera, & consensus Parentum non est de valore matrimonii, ut dictum est supra.

EXAMEN VII. & ULTIMUM.

De quibusdam Matrimonio supervenientibus, vel ei annexis, uti sunt, supervenientis fornicatione, de qua S. D. quest. 62. per sex art. Reddito debiti, quest. 64. per 7. art. Bigamia, quest. 66. per quinque art. Illegitimitas filiorum, quest. 86. per 3. art.

Q. UÆRÒ I. Licetne viro, vel teneturne proper fornicationem dimittire uxorem, & quidem propter prædictum?

XCVIII. Resp. 1. ex S. Thos. q. 62. art. 1. Viro conceditur juxta Domini verba uxorem fornicationis causa repudiare seu dimittere. 2. Non quod dissolatur vinculum: 3. Sed quoad torum, & cohabitationem, seu ut non sit adstrictus ad reddendum ei debitum.

*Ratio 2. p. Tum quia in tali casu non est obstrictus fidem servare ei, qui illam violavit. Tum quia dominus Matth. 5. concessit in ponam illius, qui fidem servavit, ait S. D. Vide in Ex. 4. Q. 4. n. 51. Resp. ubi explicatur illæ textus: *Quicumque dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, maledicatur.**

Ratio 2. p. Quia vinculum conjugii est ex sua

natura insolubile, ut probatum est supra. Ex his sequitur tertia Pars.

Resp. 2. ex art. 2. Si uxorem adulteram peniteat adulterium commisso, non tenetur vir ex præcepto illam dimittere; sin minus, tenetur.

Ratio 1. p. Dicta repudiatio est quedam pena ad corrugendum crimen uxoris: Sed pena corrugens non requirit ubi emendatio jam præcessit. Ergo:

Ratio 2. p. est, ne vir videatur consentire peccato uxoris.

Ratio 3. ex art. 3. Quantum ad torum potest vir proprio iudicio uxorem fornicantem dimittere, quod torum vero, & cohabitationem simul, non nisi iudicio Ecclesie.

Ratio: Quia prima dimissio est pena privata, adeoque privatum fieri potest, altera vero est publica, & cum strepiu. Ergo debet infligi à Judge.

In Rep. ad 2. docet S. D. quod quando dicuntur de S. Joseph, quod voluit occulre dimittere Mariam, id non fecerit, quasi fuisset suspecta de crimine, sed ob reverentiam sanctitudinis ejus timens cohabitare ei.

Exposit S. D. in art. 1. septem casus, in quibus vir non potest uxorem fornicantem dimittere, cum in illo mulier sit inculpabilis, vel ambo sint æquiter culpabiles. Primus est: Si ipse vir similiter fornicatus fuerit. 2. Si ipse uxorem prostiterit. 3. Si uxor virum suum probabilitatem mortuum credens proper longam ejus absentiam alteri nupticerit. 4. Si latenter cognita est ab aliquo sub specie viri lectio subintrante. 5. Si fuerit vi oppressa. 6. Si reconciliatur eam sibi post adulterium perpetratum carnaliter eam cognoscens. 7. Si matrimonio in infinitate utriusque contracto Vir dederit Uxor libelum repudiandi, & uxori alteri nupserit; tunc enim, si uterque convertatur, tenetur eam vir recipere. Hæc ibi.

XCIX. Quibus ex causis potest fieri divorvum?

Dico: Varie sunt cause: 1. Ex dictis, adulterio culpabilis, quo etiam spectat bestialitas, Sodomitia, incestus, seu quævis species luxuriaz, in qua caro dividitur cum alia. Pollatio, oscula, impudicitas dant causam separandi saltu ad tempus, ut mulier corrigatur. 2. Sæviæ Mariæ, vel Uxoris ad iudicium Ecclesie, immò etiam ante potest dimittere, si adit periculum mortis. 3. Sollicitatio ad peccatum, v. gr. ad hasarem, veneficum, &c. immò vir tenetur ad separationem, si periculum sit grave. 4. Morbus contagiosus, v. gr. Leprosy, si sit periculum infectionis. 5. Hæresis, vel Apostasia. 6. Mutilus consensu.

Possuntne Vir, & Uxor post divorvum reconciliari?

Dico cum S. Thom. art. 6. in c. Si Uxor post divorvum de peccato penitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi vir reconciliare: si autem in peccato incorrigibilis maneat non debet eam reassumeare, eadem ratione, qua non licebat eam, nolentem a peccato desistere, retinere, ait S. D.

Possuntne Vir, & Uxor in causa divorvii ad pacem iudicari?

Dico cum S. D. art. 4. in c. In causa divorvii Vir, & Uxor ad partia iudicantur, ut idem sit licitum, & illicitum uni, quod alteri; non tamen pariter iudicantur ad illa, quia causa divorvii est major in uno, quam in alio, cum tamen in utroque sit sufficiens causa ad divorvum. Divorvum enim pena est adulterii, in quantum est contra matrimonii bona. Quantum autem ad bonum fidei, ad quam conuges æquatiter sibi invicem tenentur, tantum peccat contra Matrimonium, adulterium unius, sicut adulterium alterius: & hæc causa in utroque sufficit ad divorvum. Sed quantum ad bonum proliis plus peccat adulterium uxoris, quam viri, & ideo major est causa divorvii in uxore, quam in viro: & sic ad æqualia, sed non ex æquali causa obligantur, non tamen iniustè, quia in utroque est causa sufficiens ad

ad hanc pœnam: sicut est etiam de duobus, qui damnavit ad ejusdem mortis pœnam; quamvis alius altero gravius peccaverit. Hac ibi.

QUÆRERO II. Adulter. & incestuosus ratione sui sceleris perdunante jure petendi debitum? Et quando? Et quis in hoc cum ipsis dispensare potest?

C. Resp. 1. Si adulterium unius conjugij sit alteri notum, & hic sit innocens; potest quidem reus alterum simpliciter, seu amicè rogare, non tamen potest exigere, id est, tamquam ex justitia debitum. 2. Nisi forte Uxor in eodem genere pœcasset, 3. Si autem Uxor non sit, potest exigere.

Ratio 1. p. Quia adulterium privat jure exigendi.

Ratio 2. p. Duo adulteria mutua compensatione tolluntur.

Ratio 3. p. Conjur nocens jure exigendi non privat, nisi per voluntatem, & quasi sententiam innocens; qui hic tenet quasi locum Judicis. Ergo.

Resp. 2. Omnes quidem, qui cum propria cognatis, & affinitibus usque ad quartum gradum inclusivè perfectam copulam carnalem exercuerint, voluntur, & sunt incestuosi. 2. Jure tamē petendi debitum solus ille incestuosus privat, qui cum consanguineis sua uxoris dictam copulam habuit. 3. Et quidem intra secundum gradum. 4. Hinc non privat, qui rem habuit cum propria cognata. 5. Nec qui cum affine uxoris suæ. 6. Nec qui cum uxoris consanguinea fecit copulam imperfectam. 7. Nec qui cum consanguineis in tertio, vel quartu gradu.

Ratio 1. p. patet ex definitione incestus. *Tract. 5. Exam. 2. Q. 4. num. 32.* Secunda Pars patet ex explicatione definitionis affinitatis supra *Exam. 6. n. 72.* Tertia Pars patet ex septima.

Ratio 4. p. Quia per tales copulam non contrahitur affinitas; ut patet ex affinitatis definitione.

Ratio 5. p. Quia est incestus improprie talis, ut, & improprie est affinitas respectu adulteri.

Secunda Pars de copula imperfecta, cum per eam non contrahatur affinitas, patet etiam ex dictis supra circa definitionem affinitatis.

Secunda Pars iuxta hodiernam praxim est omnino certa, quia ita declaravit Congregatio Cardinallium.

Nota tamen, quod incestuosus hanc pœnam (scilicet privationem juris petendi debitum) incurrit, licet incestus sit occulus, & alteri conjugi non notus: in quo sub majorem suam gravitatem differt ab adulterio. Non tamen eam incurrit ille, qui horum delictum commisit cum ignorantia juris, & facti: facit quidem, ut si nescivit suam complices sue uxoris esse consanguineam in gradu tam proximum; juris autem, ut si nescivit, quod huic delicto ex Ecclesiæ Statuto tam gravis pœna sit annexa; tam gravis enim pœna non incurrit ignorans.

Resp. 3. Cum iis, qui propter incestum vel adulterium jure petendi debitum sunt privati, dispensare potest Episcopus. Prater eum Religiosi mendicantes expositi, sed ex commissione suorum Provincialium, & tantum in foro conscientiae, ut docet noster de la Cruz citans Bullam Pii V. & ex eadem docens, quod idem Religiosi ex eorumdem Provincialium commissione id pro eodem foro possint cum iis, qui ante matrimonium voverunt castitatem; qui tamen, ut supra dictum, mortuo altero conjugi non possint denuo contrahere matrimonium: si contrahant, non possint à novo conjugi petere debitum sine nova dispensatione. Quæ quoque numquam danda est nisi ex rationabilis causa, que sufficiens esse potest periculum incontinentia, seu si non possint continere.

Not. ex Gobat in Theol. experim. Tr. 10. casu 15. num. 604. quod cum Regulares hanc facultate polleant, possint etiam extra Sacramentum Penitentia dispensare, etiam cum absentibus. *Hinc* si Parochus per litteras pro quadam id petat, (tacito etiam nominis eius, pro quo petit) & Religiosus rescribat, dis-

ponso, res erit salva: dummodò subit rationalis causa, que vix deesse potest.

QUÆRERO III. Quid sentis de obligatione redendi debitum conjugale?

C. Resp. 1. Obligatio hæc est sub peccato ex genere suo mortal.

Ratio: Quia est obligatio justitiae commutativa, utpote ex contractu, & per se in re gravi: cuius justitia violatio ex genere suo mortal is est. De quo vide supra in hoc Tr. Ex. 1. Q. 5. n. 7. quod usus matrimonii per se sit actus licitus, honestus, & majorioris. Dixi: ex genere suo: quia in individuo potest esse veniale, nimis ex parvitate materie, vel ex alia causa. Unde

Resp. 2. Negare debitum conjugale potest esse veniale in quatuor præcipue casibus. 1. Ob parvitate materie, puta, si redditus parum differatur, vel si negetur raro, dum petitur frequenter. Exceptio est: si ex parte petentis adsit periculum incontinentia, pollutionis, &c. 2. Si solùm simpliciter, seu amicè, ac benevolè, seu, ut amoris, ac benevolentie signum petat; si verò exigetur strictè, seu vel debitum ex justitia, mortale esset negare: nisi ex alio capite esset excusat. Ubi, ut patet, distinguuntur inter petere, & exigere. 3. Si aliter sit nimis in petendo, seu petat nimis importunè, ac nimis frequenter, & sine necessitate, & absque periculo incontinentia: tunc enim non semper est obligatio reddendi. 4. Si non petat ardenter, & insister, sed remissem̄; ita ut vel leviter ab altero rogaretur petere desinat. Pro quo

Resp. 3. Vel semel negare debitum est mortale, si simul concurrant has tres circumstantias, nimis in petendo, ut patet, instanter, & rationabiliter. Porro irrationabiliter petitur, & rationabiliter negatur præcipue in his sex casibus. *Primum* est: Si petatur in phrenesi, ebrietate, amentia, &c. quia tunc petat ut bestia, non ut homo. *Exceptio* est, si in petente esset periculum pollutionis. Quia valde egreditur redditum est debitum.

Secundus casus est: Si conjux reddendo exponatur periculum contagionis, quia nimis petens laborat morbo contagioso, v. g. peste, lepra, cum quo periculo non tenetur vitare peccatum alterius, (si quod forte timeatur) cum non sit in necessitate simpliciter, eo quod per alia media spiritualia se juvare possit.

Tertius: Si femina sit tam debili complexio, ut ex copula sibi timeat periculum mortis, vel aliud grave incommode.

Quartus: Si ex redditione debiti timeatur futura mors prolis, in utero jam concepta.

Quintus: Si absque justa causa petatur tempore menstrui. Immo tunc petere, per se non carer culpa; docet enim S. Bonaventura, ex coitu tali processi miserimas. Dixi, *st abeque justa causa;* ut si ex negatione non timeatur magis malum, v. g. odium Uxor, pollutione, &c.

Sextus: Si petatur ex mera lascivia, & hoc nimis frequenter, utpote diu, noctuque. Item si petens in ipso actu nimis petulantiam faciat, si afferat oris factorem ex pridiaria, vel ferè quotidiana crupulatum, &c. in quibus circumstantia Uxor non pecat mortaliter, immo interdum nec venialiter: secluso semper periculum majoris mali.

CII. *Quid si Uxor sciat, quod soleat edere proles mortuas, teneturne ob hoc abstinere, ab uso conjugii?*

Dico, quod non. *Ratio*: Tum quia conjuges utuntur jure suo, & defectus sequitur per accidentem: *Tum* etiam, quia melius videtur esse puer, quod habeat esse etiam privatus visione DEI ob culpam originalem, quam quod omnino non existat; ut colligitur ex S. Aug. lib. 5. contra Julian. c. 8.

Estne licitum negare debitum ex meo nimis multiplicationis proliti, & ob difficultatem sustentationis?

Di-

Dico: Ordinariè non est licitum secluso mutuo conjugum juri suo utrinque cedentium consensu.

Ratio: Tum quia multiplicatio prolis est primarius finis matrimonii. Tum quia prolis melius est, ut vivat inops, quam ut omnino non habeat esse. Tum tandem, quia non oportet esse tam modice fidelis, sed confidere in eum, qui etiam voluntaria celi pascit. Dixi: Ordinariè; si enim esset casus, in quo ab novâ proli generationem extrema pauperis imminaret parentibus, aut aliis, filiis, licet; sed hic casus inter Christianos est rarissimus, & inauditus.

QUÆRERO IV. Quæ pœnata in nisi conjugij possunt committi a conjugibus?

CIII. Resp. Potissima colliguntur ex his duobus Versibus:

Sit modus, & finis, sine damno, solus, cohære.

Sit locus, & tempus, tacitus, nec spernito votum.

Explicantur suo ordine. Sit modus: Per hanc particularem insinuantur, servandum in conjugij usi esse debitum situm, seu naturalem congregandi modum, *nimirum* ut vir in- & mulier succumbat. Qui situs, si non servetur, est peccatum. Congressus illi indebito modo fit. 1. Si masculus succumbat feminæ. 2. Si masculus accedit propteresse, seu retrò, in vase tamen naturali. 3. Si fat sedendo. 4. Si stando. Inordinatus ergo congressus semper est peccatum mortale, quoties inordinatio est tanta, ut sequi nequeat generatio. Quæ esti sequi possit, attamen si sine justa causa, graviter reprehenduntur sunt conjuges; committunt enim salem gravissimum veniale. Immo ratione prave intentionis, vel cujusdam gravis circumstantia potest esse mortale. Necessitas vel justa causa excusat est, si vir propter pinguedinem non possit alterum suum feminam congregari in vase naturali quam à retrò. Vel si feminæ sit gravida, & ob id non possit alterum, quam eo modo prospere.

Finis: Circa hunc scandulum: quod inter Propositiones ab Innocentio XI. damnata sit hec num. 9. *Opus conjugij* ob solam voluntatem exercitum, omni penitus caret culpa, ac defecitus. Debent ergo Conjuges se cognoscere ex motivo Justitiae, & Religionis: ut dictum est supra Tr. 1. Q. 5. n. 7. intendendo hoc salem virtualiter; qua intentio, merito sapienti renovanda, debet fieri in prole procreandam, & honestè educandam ad DEI gloriam, qui est finis primarius; vel salem delectent intendi remedium concupiscentia, qui est finis secundarius. Si proinde finis sit sola delectatio sensualis, licet sis intra limites matrimonii, seu non feratur ad aliam feminam, et si non sit peccatum mortale, est tamen veniale. Conjugi alteri se solam delectant, reddens, non peccat; quia reddit, ad quod tenetur. Quomodo Conjuges sub actu sibi imaginantes aliam personam, sive solum, sive ligatum, consanguineum, sacram, seu montale, &c. peccent peccato ejus speciei, cuius est qualitas persona, aut si delectent erga se absentes, patet ex dictis supra Tract. 4. Ex. 2. quest. 19. num. 60.

Sine damno: Si enim ex copula carnali, vel inordinato ejus modo, timeatur dannum mulieri, vel proli cum conceptu, est peccatum, ut patet ex dictis ad Quest. 3. Resp. 3. ad 2. & 3. & 4. & 5. *Causa propositum* n. 101.

Sine spernito votum; intelligitur de casu, quo unus conjugus est obscurus vel simpliciter castitatis, qui propter hoc non potest adequate uti matrimonio; quis potest quidem reddere, non tamen petere. Iure enim petendi se privavit per votum, quod quia alteri non debet nocere, nec juri ab eo tollere, reddere tenetur.

CIV. *Quomodo se habere debet Confessorius erga pœnatum in omni iudicitia educatum, & noviter nuptiam, quæ in contra castitatem conjugalem pœnet* (consulit Confessorium, quomodo se debet habere in actu conjugij).

Dico cum Gobat præclarè hoc explicante: Si pœnatum habet matrem superstitem, bonis verbis beatitudini interrogare illam, quam Confessorium, hoc enim decentius est. Si matre caret, dicatur ei, ut marito obediat, etiam in istis. Qui si forte petat aliquid, ut de ipsa dubitet, an sit licitum, verecunda deprecetur, si deprecando nihil efficit, idcirco, quod marius asserat; se jam nosse, quid permittant leges canoniales, tunc obediat; certi se non offenduram DRUM, dum in dubio paret marito, tamquam Superiori; proxima deinde occasione querat ipsa ex Confessorio, utrum illud, in quo obedivit conjugi, licetum sit nec ne? Ad particularia Confessorius non descendat, nisi singulariter interrogetur de illis: Inter-

CIV. *Cohære*, intelligitur de coherentiâ quod copulam carnalem perfectam, seu usque ad seminatioem inclusivæ, & sic ejus sensus pœnet ex mox dictis. Intelligi etiam potest de coherentiâ quod cohabitationem, & torum, & in hoc sensu aliqua de Uxor: His addit. 1. quod Vir non tenetur ubique coherere Uxor: hinc si alio profiscatur statim reditum, vel nullib[us] notabilem manu[m] facturum, sed variorum negotiorum causa ad diversa pergit loca, non tenetur secum decere Uxor: et esset enim hac magna, molestia, & impedimentum in itinere. Votum tamen longa peregrinationis in prajudicium Uxor facere non potest. *Excipitur* votum itinerantem in subsidium Terra Sancta, qui casus de facto cessat. *Addit. 2.* Quod conjugi teneantur sibi invicem alimenta prestare, id est, Vir tenetur aere Uxor, id enim dotem accipit, ut onera matrimonii sustinet; tenetur, inquam, si Uxor viro cohabitet. Si enim discedat ex propria temeritate, sen absque culpa viri, vir non tenetur eam alere; tenetur tamen, si discedat ob excessivam castigationem, secus, si sit moderata.

Sit Locus, nimirum huic actui proportionatus, ut *nimirum* in primis non sit publicus, vel talis, in quo hoc opus ab aliis videri possit, & hoc ad cœendum scandulum. *Item* non sit locus sacer, nisi forte conjugis ex necessitate simul habitent, seu se detinente in Ecclesia. De quo plura vide supra de Sacra Regio Tr. 10. Exam. 4. quest. 10. Resp. 3. n. 64.

Tempus. Circa hoc est communis sententia, quod conjugibus, qui nocte antecedente se carnaliter cognoverunt, die sequenti sit abstinentiam ab Eucharistia sumenda; saltum ex consilio, devotione, ac reverentia; præsertim si reliquo sit aliquis affectus ad res veneras, & aliqua mentis divagatio. Limitandum tamen hoc est, nisi justa causa suadeat ut di Communionem sumere, ut si sit festum valde solemne, dies Jubilati, &c. aut ut Communio comode differri nequeat. De hoc plura vide supra Tr. 12. Ex. 4. quest. 7. n. 40. In die festo, vel in Quadragesima actum conjugi exercere, nullo Jure prohibitum est.

CV. *Tacitus*. Hac vox insinuat, quod tacitus inter conjuges sint mortales, si fiant cum periculo polluuntur extra vas; secluso autem hoc periculo tacitus, & oscula à mortali excusantur, non tamen à veniali; si solùm fiant ob delectationem, & sine intentione copulæ. Id est de verbis obscuris, & aspectibus. Si fiant ad preparandum se ad copulam, vel ad solemnum amorem conjugalem, nec venialis sunt; quia tunc adest debitus finis.

Nec spernito votum; intelligitur de casu, quo unus conjugus est obscurus vel simpliciter castitatis, qui propter hoc non potest adequately uti matrimonio; quis potest quidem reddere, non tamen petere. Iure enim petendi se privavit per votum, quod quia alteri non debet nocere, nec juri ab eo tollere, reddere tenetur.

CVI. *Quomodo se habere debet Confessorius erga pœnatum in omni iudicitia educatum, & noviter nuptiam, quæ in contra castitatem conjugalem pœnet* (consulit Confessorium, quomodo se debet habere in actu conjugij).

Dico cum Gobat præclarè hoc explicante: Si pœnatum habet matrem superstitem, bonis verbis beatitudini interrogare illam, quam Confessorium, hoc enim decentius est. Si matre caret, dicatur ei, ut marito obediat, etiam in istis. Qui si forte petat aliquid, ut de ipsa dubitet, an sit licitum, verecunda deprecetur, si deprecando nihil efficit, idcirco, quod marius asserat; se jam nosse, quid permittant leges canoniales, tunc obediat; certi se non offenduram DRUM, dum in dubio paret marito, tamquam Superiori; proxima deinde occasione querat ipsa ex Confessorio, utrum illud, in quo obedivit conjugi, licetum sit nec ne? Ad particularia Confessorius non descendat, nisi singulariter interrogetur de illis: Inter-

Tract. XVI. Exam. VII.

rogans prudenter respondet. Poterit pro re facta (aut idem Author) suggesti tali, ut sequatur exemplum nonnullarum, quae, præseruit quando nubunt viduis, his prima vice debitum petentibus dicunt: sic meum corpus est in tua potestate; qui usus sit licitus, vel illicitus, plane ignoro, rogo te, si utaris, ut possis in die Judicii reddere Deo rationem.

Titulus hujus Examini comprehendit Quæsiōnem de Bigamia, de qua S. Tb. hic Q. 66. agit. Sed ea de sufficiēt actum est supra Tr. 14. Ex. 1. q. 12. num. 29.

C A S U S.

O Dilia Conjugi post copulam cum consorte habitam (in qua ipsa non seminavit) libidine irritata se per tactus provocat ad seminandum.

Quæritur an licit?

Ratio dubitandi est Primi: Quia Odilia habet ius ad actum conjugalem completum, & perfectum, sed per hujusmodi tactus completer actus conjugalis consistens in seminatione utriusque conjugis. Ergo.

Secundi: Satis probabile est semen mulieris ad generationem esse necessarium; ergo si Odilia mere completer ceptam copulam, excitanda se digitis ad seminationem, & operari secundum finem matrimoni, ne scilicet prodigatur semen viri, dum illa non seminavit.

Tertii: Quia alias feminæ pericolo non minus frequenti, quam gravi expositæ forent, si ita libidine irritata contineant semen deberent.

Quarto: Quia sicut licitum est Odilia preparare se ad copulam, ita etiam perficere actum copulae, quod fieret in casu. Ergo.

Resp. Ad Casum probabilius Negativè. Et probatur

Primo: Quia viro recente jam consummata est copula conjugalis, ergo, quod Odilia sola se provocet tactu ad seminandum, est peccatum molitie, consequenter graviter illicite agit. *Probatur anteced.* Quia sic necdum censemper copula, & generatio completa; ergo soluta, quo post copulam cum adolescenti se ita provocaret, & seminaret, non peccaret peccato distincte à copula, quod tamen dicere non audent contrarie sententias. *Auctores.*

Secundo: Quia & auctoritate, & ratione probabilius est semen mulieris generationi necessarium non esse.

Tertii: Quia Conjugibus ea solim copula, & seminatio licita est, per quam efficiuntur una caro, sed per illam Odilia seminationem non fiunt ipsa, & consors eius una caro, cum iam sint a se mutuo separati. Ergo.

Ad Primam Rationem dubitandi neg. min. Tum quia actus conjugalis non completer nisi per seminationem, per quam Conjuges fiunt una caro. Tum etiam, quia seminatio mulieris extra congressum viri sic excita non completer actum, sed compulsionem supponit ob dictam rationem. Nec actus conjugalis consistit necessario in seminatione utriusque, ut male supponit arguens. Unde

Ad secundum neg. anteced. Cui addendum mulierem seminationem esse porsus frustraneam, quan- do vir prius jam seminavit.

Ad tertium dicitur, non deesse alias vias huius periculi occurrenti, loque avertendi. Configuat enim Odilia ad Crucifixum suum, aut quinque Vulnera, aut assumat alias bona cogitationes ab hujusmodi lubricitate distractivas, vel demum roget virum, si ad latus sit, ut actum conjugalem repeat, quousque ipsa seminaverit, & hoc in posterum observet, ut si valde luxuriosa sit feminæ vir, detineatur in opere incepto, nec permitatur se retrahere, donec utraque seminatio completa fuerit; vel femina sponte libidini cesserit: sive omne periculum peccati vitabitur; non enim uxor habet ius in corpore suum, sed vir, & è contra.

Ad quartum permiso antecedente neg. conse- quentem. *Ratio disparitatis* est: Quia preparatio ad copulam, cum sit quasi medium ad eam facilius, & ut possit facilis cum viro seminare, maximè si Odilia sit com-

plexionis frigidæ, & tardæ seminationis. Nihil autem horum habetur, quando mulier post copulam habitan- tam, ubi vir retraxit, vult seminare, ut constat ex rationibus datis.

QUÆRERO V. & ultimò: Quid resolvit de filiis illegitimis natis?

CVII. Resp. I. Illegitimus est quicunque extra legitimum matrimonium procreatur. Unde S. D. hic q. 68. art. 1. in c. ait: „Quadruplex status est filio- rum: Quidam enim sunt, naturales, & legitimi, sicut illi, qui nascentur ex vero, & legitimo ma- trimonio. Quidam naturales, & non legitimi, ut filii, qui nascentur ex simplici fornicatione. Qui- dam legitimi, & non naturales, sicut filii adop- tivi. Quidam nec legitimi, nec naturales, sicut spu- ri, nati de adulterio, vel de stupro; tales enim na- cuntur, & contra Legem positivam, & contra Le- gem nature expressæ. Hæc ibi. Ex ad 2. ait: Illi, qui convenient bona fide in faciem Ecclesie, quam- vis sit impedimentum, dum tamen ignorant, non peccant, nec filii sunt illegitimi.

Nota, circa hæc, quod Jure Canonico filii na- turales vocantur omnes illi, qui nati sunt ex talibus parentibus, qui tempore conceptionis, vel nativitatis eorum, nullum habebant impedimentum, quod inter eos irritum potuisse redire matrimonium, seu qui sunt nati, ex solito, & soluta ab omni impe- dimento matrimonium dirimente. Illi vero qui sunt nati ex viro conjugato, & foemina soluta, dicuntur noti, à nota, scilicet ab infamia, quia esse natum ex adulterio, hominem valde infamat. Qui sunt nati ex coitu aliqua lege specialiter damnato, v. gr. ex stupro, rapto, sacrilegio, incestu, vel foemina con- jugata, vocantur spuri, quasi spuri, à spuricie in- continencia. Qui sunt nati ex viro soluto, & scor- to, seu meretrice, aliave foemina fornicaria vocantur mæceres. Quod omnes hi sint irregulares, & arcean- ter à suscipiendo Ordinibus, dictum est supra Tr. 14. Ex. 1. q. 12. n. 40.

CVIII. Resp. 2. De ablatione illegitimatis S. Tb. a. 3. in c. sic ait: „Filius illegitimus potest legitimari, non ut fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transiit, & numquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus; sed diciur legitimus, in quantum damna, quæ illegitimus filius incurrit, subtrahuntur per Legis auctoritatem, Ita S. Tb. qui postea assignat sex modos legitimandi, quatuor se- cundum Jus Civile, qui videantur in fonte duos ex Jure Canonico. *Primus* est cum quis in Uxorem duxit illam, ex qua filium illegitimum generavit, si non fuit adulterium, &c. quia subsequens matrimoniū purgat omnes defectus præcedentes, omnem irregularitatem, hæreditati incapacitatem, &c. *Se- cundus* est per speciale indulgentiam, & dispensationem Domini Papæ, hic enim solus potest legitimaria re ad Jura Ecclesiastica, Ordines, & Beneficia, ad que proinde illi, qui dicuntur Comites Palatini, legiti- mate non possunt, saltem ordinari, sed solùm legitimant ad quadam civilia jura, officia, digni- tates, vel hæreditatim successiones, &c. ad quæ Papa non solet legitimare eos, qui subsum temporali jurisdictioni alterius Principis, sed solùm eos, qui subsum suo temporali imperio. Potest ergo ad ea legiti- timare pro suo arbitrio quis Princeps, aut Respubli- ca libera suo subditos, etiam in ordine ad successio- nem hæreditariam Parentum, ac Consanguineorum, ac si essent legitimè nati. Verum

Observanda hic bene est illa Regula Juris: In generali concessione non veniat ea, quæ non esset veritatem in specie concessur. Unde legitimatus ad prædicta civilia, non eo ipso censemper etiam legitimatus in paterna nobilitate, feudo, primogenitura, &c. nisi id speciatim expressum fuerit. *Hinc, & Papa*, dum quem legitimat ad Sacros Ordines, & Be- ficia, etiam jurata, non eo ipso legitimat ad Episcopatum. Et ergo accurate inspicere tenor diplomati- ti, an privilegium legitimandi sit datum non solùm

ad

De Annexis Matrimonio.

ad legitimandos alienos, sed etiam proprios filios, non solùm ad naturales, sed etiam ad progenitos ex com- cubitu damnato, & ad quæ Jura? Habent Religiosi privilegium, quod, si qui Religionem profiteantur, ipso Jure sint dispensati ad sacros Ordines, non ta- men ad dignitates, vel Praelaturas. Quid Juri sit in nostro Ordine Prædicatorio, videtur est in nostris Con- stitutionibus. *Dicit. 1. cap. 13. Text. 4.*

CIX. Tenenturne Parentes dare alimenta suis pro- libus illegitimis?

Dico: Tenentur ea dare saltæ moderata, & con- grua ad honestam vitæ sustentationem, quibuscumque suis illegitimè natis, etiam spuriis: Ita vult Jus Canonicum, c. Cum habeant, de eo, qui duxit in maritum, quam polluit, per adult. Unde sub hoc intelligentia, *Abi, ergo gloriar, me in hoc Confessiorum, ac Ordinandorum Tribunali omnes Theologæ moralis sinis penetrasse, vel explicasse: vel id posse, si urgeat, Nihilominus, quidquid pro modu- lo meo dixi, ad majorem Dei gloriam dictum sit. Si forsitan quid præter Ecclesia Sancta, & Angelici Doc- toris genuinum sensum irrepsit, mihi illud revocavi in Prologo, ita revoco in Epilogo. Paxit Deus, ut quando manifestari nos oportuerit ante Tribunal Jesu Chris- ti, finalis Sententia Judicis nos inter, & ipsum faciat spirituale matrimoniū sine fine.*

TRACTATUS XVII.

APPENDIX PRIMA

De Alexandri VII. & VIII. Innocentii XI. & XII. Decretis, in quibus multæ propositiones condemnantur; quæ omnes explicantur, atque doctrina D. Thomæ impugnantur

Per R. P. Lectorem Fr. FRANCISCUM VIDAL, Regalis Conventus Praedicatorum Valentiae Filium.

Certissima Christiana Regula Doctrina, neque Angelici Doctroris si, & veritate Doctrina, sua Apostoli cam Ecclesiam infiniti confutatis erroribus illustravit, & hereses confuse, considue, & dissipata sunt (ut S. Pius V. ait) Propositiones novissime Deuteris Ponitissim damnatae, modo exposita, considue, & à fundamento dissipata apparent in ipsa quaque Decreti illustrata manent cum eodem, Diuine co- lentatis Angelico interprete, ejusque mira perspicuitate, ut dixit Clemens VIII. Sic tandem inter laxantes, & opprimentes, Cherubim paradisi videntur, flammeum gladium, atque versatilem sue Doctrinæ vibrans, & coram ejus inconclusa, tutissima Dogmata, quæ cœterio quodam, iuxta yotum, & dictum Alex. VII tam nimis probabiliter, & luxurianter ingrediuntur laxitas, quam Jansenismus, & quondam mysticorum severitas profligata, & tamquam ad Lydiūm Lapidem à Tridentini Oratore declamatim, quia verum, quid falsum bonum, vel malum virtutum, & virtus appetit: Us scias, studiosè Lector, quid tendendum, quid reproban- dum sit, & verè Israhæl habeas usque in finem Angelum, qui precepisti te, & custodiat in via: Observa ergo eum, & audi vocem ipsius, siquidem bene scripti, ut dixit Dominus, igitur, credere hunc; quia ejus Doctrina non deficit in æternum, aut S. P. Franciscus, una cum purissima Matre, cuius gratia sit

EXAMEN I.

De His, & similibus Decretis in genere.

*N*ota, supradictos Pontifices suis Decretis plurimas propositiones variis censuris condemnasse, & sub excommunicatione earum defensionem, sub pra- cepto vero præmixto prohibuisse. Inde

*. *OLÆRO I.* Quemodo hæc, & similia Decreta observanda, intelligenda, & explicanda sunt? *Resp. I.* Decreta sunt Leges Pontificia doctrina morum declarative, & ab ipsa infallibili Petri Catho- dræ immediate procedentes. *Ratio*, qui ab ipso Pa- pa, ejusque auctoritate, Decreto, nomine, & ap-probatione (post diligente Examene S. Congregationis, ac maiorum deliberationem) sunt universali Ecclesia

pro salubri doctrina morum ordinata, justa illud: *Pra- ce ovis meas, & more solito Romanis publicata; ut in ipsis appareat, quod esse leges declarativas ex Catho- dra constat, iuxta dicta, in Opera P. Wigandii supra Tr. 6. Ex. 1. & Tr. 7. Ex. 1. & D. Th. ibi, & 2. 2. 9. 1. art. 10. & op. 1. contra errores Graccor. c. 68. Unde infero.*

*. *i. Decreta* hec non dimana immediate, sed presuppositive, & quod examen à Sacra Congrega- tione, 2. Non posse suspendi supplicatione Regis, aut Regis, vel proper non acceptationem, aut aliena ter- giversatione: quia veritas, & falsitas illis opposita nec ab his, nec a loco penderit; & cum Religio Chris- tiana in Sede Petri sit fundata, quicquid ab illa re- legatur, & prohibetur, eo ipso in tota Ecclesia re- legatur est; ut at celebris Thomista Thomas Hurtado, XXXX lib.